

LXXIV Olimpiada Matematyczna

Rozwiązania zadań konkursowych zawodów stopnia pierwszego

1. Wyznaczyć wszystkie dodatnie liczby całkowite n , dla których istnieją takie liczby $s_1, s_2, \dots, s_n \in \{-1, 1\}$, że

$$1 \cdot s_1 + 2 \cdot s_2 + \dots + n \cdot s_n = 0.$$

Autor zadania: Piotr Nayar

Rozwiązanie:

Odpowiedź: Liczby n postaci $4k + 3$ i $4k + 4$ dla $k = 0, 1, 2, 3, \dots$

Na początek zauważmy, że gdy n jest postaci $4k + 1$ lub $4k + 2$ dla pewnego całkowitego k , to dla dowolnego wyboru liczb $s_1, s_2, \dots, s_n$ w sumie

$$1 \cdot s_1 + 2 \cdot s_2 + \dots + n \cdot s_n$$

występuje dokładnie $2k + 1$ nieparzystych składników, wobec czego cała suma jest liczbą nieparzystą. Liczby n postaci $4k + 1$ i $4k + 2$ nie spełniają więc warunków zadania.

Udowodnimy, że jeśli dla jakiejś liczby $n \in \mathbb{N}$ istnieją takie liczby $s_1, s_2, \dots, s_n \in \{-1, 1\}$, że $1 \cdot s_1 + 2 \cdot s_2 + \dots + n \cdot s_n = 0$, to istnieją też takie liczby dla $n + 4$. Wystarczy przyjąć $s_{n+1} = s_{n+4} = 1$ oraz $s_{n+2} + s_{n+3} = -1$, bo $(n + 1) - (n + 2) - (n + 3) + (n + 4) = 0$.

Teza zachodzi dla $n = 3$, bo $1 \cdot 1 + 1 \cdot 2 + (-1) \cdot 3 = 0$. Zachodzi też dla $n = 4$, bo $1 \cdot 1 + (-1) \cdot 2 + (-1) \cdot 3 + 1 \cdot 4 = 0$. Teza zachodzi więc dla każdej liczby postaci $4k + 3$ i każdej liczby postaci $4k + 4$, gdzie k oznacza dowolną całkowitą liczbę nieujemną.

Uwaga. Liczby $s_1, s_2, \dots, s_n$ można dobierać na wiele różnych sposobów. Na przykład, jeżeli $n = 4k - 1$ dla pewnego $k = 1, 2, \dots$, to możemy wziąć

$$s_i = \begin{cases} 1 & \text{dla } i \in \{1, 2, 3, \dots, k - 1, 3k, 3k + 1, \dots, 4k - 2, 4k - 1\} \\ -1 & \text{dla } i \in \{k, k + 1, \dots, 3k - 1\} \end{cases}.$$

Wówczas

$$1 \cdot s_1 + 2 \cdot s_2 + \dots + n \cdot s_n = A - B + C,$$

gdzie

$$A = 1 + 2 + \dots + (k - 1) = \frac{(k - 1)k}{2},$$

$$B = k + (k + 1) + \dots + (3k - 1) = \frac{2k(4k - 1)}{2} = k(4k - 1),$$

$$C = 3k + (3k + 1) + \dots + (4k - 1) = \frac{k(7k - 1)}{2}.$$

(Powyższe równości wynikają ze wzoru na sumę ciągu arytmetycznego.)

Stąd

$$A - B + C = k \cdot \left(\frac{k - 1}{2} - (4k - 1) + \frac{7k - 1}{2} \right) = 0.$$

Jeżeli $n = 4k$ dla pewnego $k = 1, 2, \dots$, to możemy wybrać

$$s_i = \begin{cases} 1 & \text{dla } i \in \{1, 2, 3, \dots, k, 3k + 1, 3k + 2, \dots, 4k\} \\ -1 & \text{dla } i \in \{k + 1, k + 2, \dots, 3k\} \end{cases}.$$

Analogicznie jak wyżej widzimy, że

$$1 \cdot s_1 + 2 \cdot s_2 + \dots + n \cdot s_n = A - B + C,$$

gdzie

$$A = 1 + 2 + \dots + k = \frac{k(k + 1)}{2},$$

$$B = (k + 1) + (k + 2) + \dots + 3k = \frac{2k(4k + 1)}{2} = k(4k + 1),$$

$$C = (3k + 1) + (3k + 2) + \dots + 4k = \frac{k(7k + 1)}{2}.$$

Stąd

$$A - B + C = k \cdot \left(\frac{k + 1}{2} - (4k + 1) + \frac{7k + 1}{2} \right) = 0.$$

2. Znaleźć wszystkie trójki liczb rzeczywistych (a, b, c) spełniające układ równań

$$\begin{cases} a^2 + 4ab + b^2 = 1 \\ b^2 + 4bc + c^2 = 1 \\ c^2 + 4ca + a^2 = -2 \end{cases}$$

Autor zadania: Tomasz Cieśla

Rozwiązanie:

Odpowiedź: $(a, b, c) = (1, 0, -1)$ i $(a, b, c) = (-1, 0, 1)$.

Porównując lewe strony pierwszego i drugiego równania otrzymujemy $a^2 + 4ab = 4bc + c^2$, skąd

$$0 = a^2 - c^2 + 4ab - 4bc = (a - c)(a + c + 4b).$$

Jeśli $a - c = 0$, to $a = c$ i trzecie równanie przyjmuje postać $6a^2 = -2$. To jest sprzeczność, bo kwadrat liczby rzeczywistej nie może być ujemny. W takim razie $a - c \neq 0$, wobec czego $a + c + 4b = 0$.

Z drugiej strony, dodając stronami wszystkie trzy równania dostajemy $2(a + b + c)^2 = 0$, skąd $a + b + c = 0$.

Otrzymane związki dają $3b = (a + c + 4b) - (a + b + c) = 0 - 0 = 0$, więc $b = 0$. Stąd $a + c = 0$, tj. $c = -a$. Pierwsze równanie redukuje się do $a^2 = 1$, skąd $a = 1$ lub $a = -1$. Otrzymaliśmy dwie możliwe trójki: $(a, b, c) = (1, 0, -1)$ i $(a, b, c) = (-1, 0, 1)$. Bezpośrednie sprawdzenie pokazuje, że obie spełniają wyjściowy układ równań.

3. Dany jest trójkąt ABC . Okrąg styczny do boku AC oraz do przedłużeń boków AB, BC ma promień długości r_1 . Okrąg styczny do boku BC oraz do przedłużeń boków AB, AC ma promień długości r_2 . Udowodnić, że jeżeli $r_1 + r_2 = AB$, to trójkąt ABC jest prostokątny.

Autor zadania: Dominik Burek

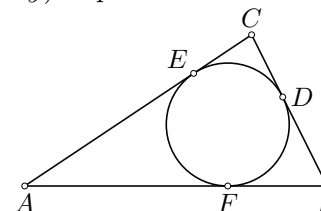
Rozwiązanie:

Przedstawimy kilka sposobów rozwiązania. Najpierw jednak sformułujemy i udowodnimy dwa pomocnicze stwierdzenia, z których będziemy korzystać. Dla skrócenia zapisu będziemy oznaczać $a = BC$, $b = CA$, $c = AB$, $p = \frac{1}{2}(a + b + c)$.

Lemat 1. Okrąg wpisany w trójkąt ABC jest styczny do boków BC, CA, AB odpowiednio w punktach D, E, F . Wówczas

$$AE = AF = p - a, \quad BD = BF = p - b, \quad CD = CE = p - c.$$

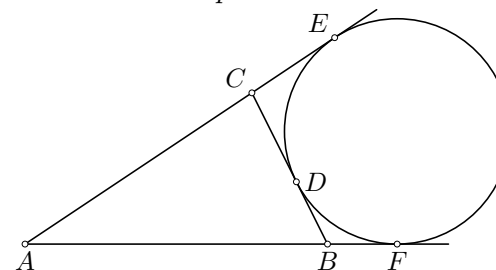
Dowód. Oznaczmy $x = AE = AF$, $y = BD = BF$, $z = CD = CE$. Wówczas $a = y + z$, $b = x + z$ i $c = x + y$. Po dodaniu stronami tych trzech równości dostajemy $a + b + c = 2(x + y + z)$, skąd $p = x + y + z$. W takim razie $x = (x + y + z) - (y + z) = p - a$, $y = (x + y + z) - (x + z) = p - b$ i $z = (x + y + z) - (x + y) = p - c$.

Lemat 2. Dany jest trójkąt ABC . Okrąg o jest styczny do boku BC w punkcie D oraz do przedłużeń boków AC i AB odpowiednio w punktach E i F . Wówczas

$$AE = AF = p, \quad BD = BF = p - c, \quad CD = CE = p - b.$$

Dowód. Oznaczmy $x = AE = AF$, $y = BD = BF$, $z = CD = CE$. Wówczas $a = y + z$, $b = x - z$ i $c = x - y$. Po dodaniu stronami tych trzech równości dostajemy $a + b + c = 2x$, skąd $p = x$. W takim razie $y = x - c = p - c$ i $z = x - b = p - b$.

Przejdźmy do rozwiązania zadania.

Sposób 1. Oznaczmy środek okręgu stycznego do boku AC i przedłużeń boków AB, BC przez J , oraz środek okręgu stycznego do boku BC i przedłużeń boków AB, AC przez K . Niech D będzie punktem

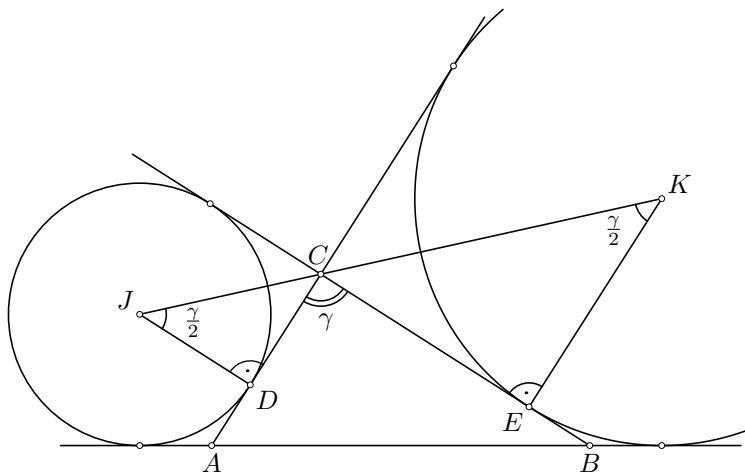
stycznosci pierwszego okręgu z bokiem AC , a E — punktem stycznosci drugiego okręgu z bokiem BC . Z Lematu 2. wynika, że $CD = p - a$ oraz $CE = p - b$, więc $CD + CE = 2p - a - b = c$. Z drugiej strony, oznaczając $\sphericalangle ACB = \gamma$, mamy

$$\sphericalangle JCD = 90^\circ - \frac{\gamma}{2} = \sphericalangle ECK,$$

więc $\sphericalangle DJC = \frac{\gamma}{2} = \sphericalangle CKE$. Stąd $r_1 = CD \operatorname{ctg} \frac{\gamma}{2}$ i $r_2 = CE \operatorname{ctg} \frac{\gamma}{2}$. Po dodaniu stronami otrzymujemy

$$r_1 + r_2 = (CD + CE) \operatorname{ctg} \frac{\gamma}{2} = c \operatorname{ctg} \frac{\gamma}{2}.$$

Jeśli więc $r_1 + r_2 = c$, to $\operatorname{ctg} \frac{\gamma}{2} = 1$. Ponieważ $0 < \frac{\gamma}{2} < 90^\circ$, więc $\frac{\gamma}{2} = 45^\circ$, tj. $\gamma = 90^\circ$.

Sposób 2. Przyjmijmy oznaczenia punktów J, K, D, E jak w sposobie pierwszym. Obierzmy na boku AB taki punkt F , że $AF = r_1$. Wówczas z równości $r_1 + r_2 = AB$ wynika, że $BF = r_2$. Z Lematu 2. wynika, że $AD = p - c = BE$. Niech I będzie takim punktem leżącym po tej samej stronie prostej AB co C , że $IF \perp AB$ i $IF = p - c$. Wówczas z cechy przystawania bok-kąt-bok wynika, że $\triangle JDA \equiv \triangle AFI$ oraz $\triangle BEK \equiv \triangle IFB$. Mamy

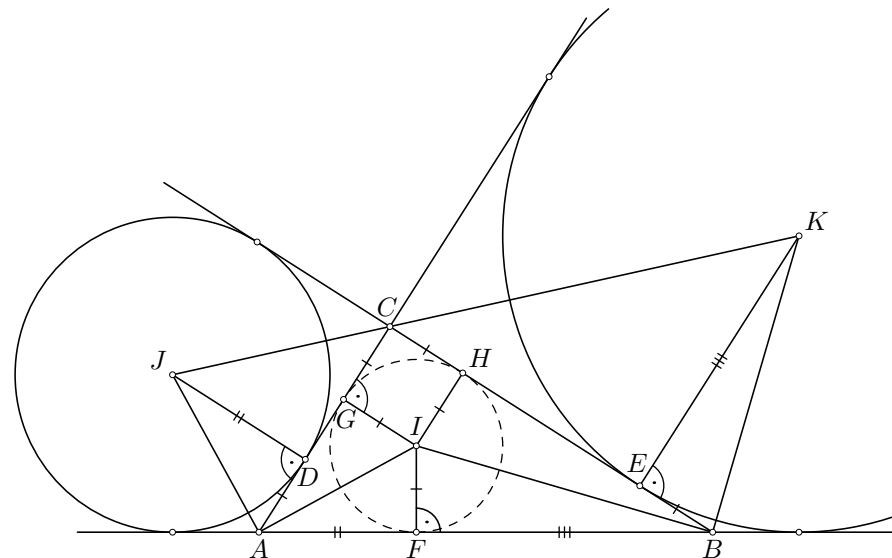
$$\sphericalangle FAI = \sphericalangle AJD = 90^\circ - \sphericalangle DAJ = 90^\circ - (90^\circ - \frac{1}{2} \sphericalangle BAC) = \frac{1}{2} \sphericalangle BAC,$$

więc AI jest dwusieczną kąta BAC . Analogicznie,

$$\sphericalangle IBF = \sphericalangle EKB = 90^\circ - \sphericalangle KBE = 90^\circ - (90^\circ - \frac{1}{2} \sphericalangle CBA) = \frac{1}{2} \sphericalangle CBA,$$

więc BI jest dwusieczną kąta CBA . W takim razie I jest środkiem okręgu wpisanego w trójkąt ABC , a F — jego punktem stycznosci z bokiem AB . Oznaczmy punkty stycznosci okręgu wpisanego w trójkąt ABC z bokami AC i BC odpowiednio przez G i H . Z Lematu 1. wynika, że $CH = CG = p - c = IG = IH$. Czworokąt $CGIH$ jest więc rombem. Stąd

$$\sphericalangle ACB = 180^\circ - \sphericalangle IGC = 180^\circ - 90^\circ = 90^\circ.$$

Sposób 3. Spróbujmy wyrazić r_1 i r_2 w zależności od a, b, c . Przyjmijmy oznaczenia punktów J i K jak w sposobie pierwszym. Kwadratowe nawiasy oznaczają pole figury. Wysokości trójkątów ABJ , BCJ i ACJ opuszczone z wierzchołka J mają długość r_1 . W takim razie

$$[ABC] = [ABJ] + [BCJ] - [ACJ] = \frac{cr_1}{2} + \frac{ar_1}{2} - \frac{br_1}{2} = (p - b)r_1.$$

Analogicznie, wysokości trójkątów ABK , ACK i CBK mają długość r_2 , więc

$$[ABC] = [ABK] + [ACK] - [CBK] = \frac{cr_2}{2} + \frac{br_2}{2} - \frac{ar_2}{2} = (p - a)r_2.$$

Wobec tego

$$\begin{aligned} r_1 + r_2 &= \frac{[ABC]}{p-b} + \frac{[ABC]}{p-a} = [ABC] \cdot \left(\frac{1}{p-b} + \frac{1}{p-a} \right) \\ &= [ABC] \cdot \frac{(p-a) + (p-b)}{(p-b)(p-a)} = [ABC] \cdot \frac{c}{(p-b)(p-a)}. \end{aligned}$$

Z założenia $r_1 + r_2 = c$ wynika więc, że $(p-b)(p-a) = [ABC]$. Ze wzoru Herona mamy

$$[ABC] = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)},$$

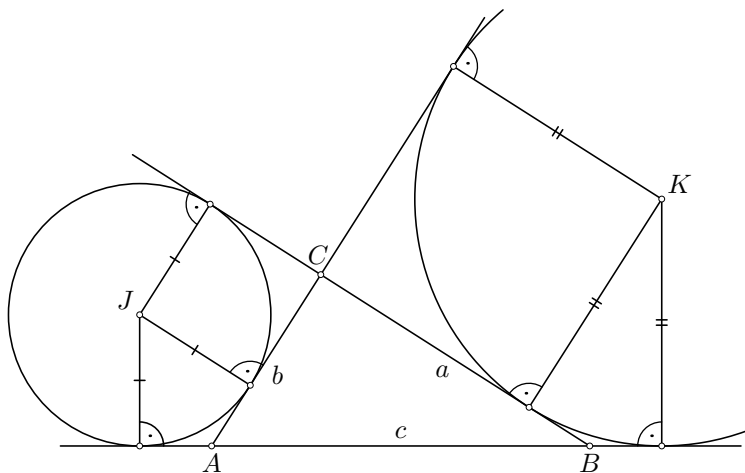
co w połączeniu z poprzednią równością daje

$$(p-b)(p-a) = p(p-c).$$

Po wymnożeniu mamy $p^2 - (a+b)p + ab = p^2 - pc$, więc

$$ab = p(a+b-c) = \frac{1}{2}(a+b+c)(a+b-c) = \frac{1}{2}((a+b)^2 - c^2) = \frac{1}{2}(a^2 + 2ab + b^2 - c^2).$$

Stąd $a^2 + b^2 = c^2$. Z twierdzenia Pitagorasa wynika więc, że kąt ACB jest prosty.

4. Wyznaczyć wszystkie pary dodatnich liczb całkowitych (m, n) o następującej własności: w każde pole nieskończonej szachownicy można

wpisać liczbę ze zbioru $A = \{1, 2, \dots, mn\}$ w taki sposób, że w każdym prostokącie o wymiarach $m \times n$ lub $n \times m$ (składającym się z mn pól) każda liczba ze zbioru A występuje dokładnie raz.

Autorzy zadania: Marta i Michał Strzeleccy

Rozwiązanie:

Odpowiedź: Pary (m, n) , dla których m dzieli n lub n dzieli m .

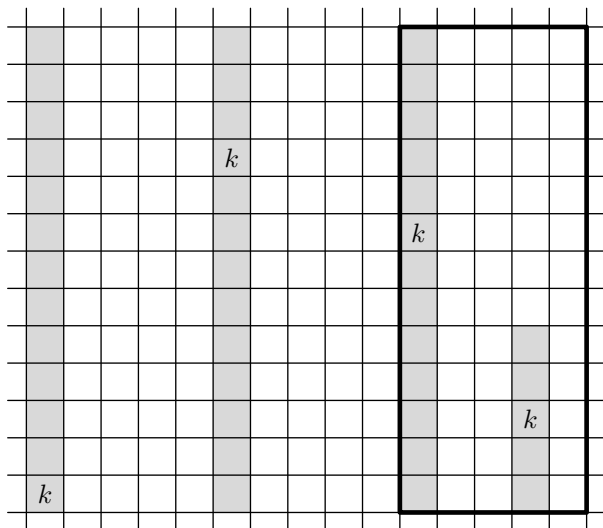
Założmy, że udało się wpisać liczby w żądany sposób. Pole w x -tej kolumnie i y -tym rzędzie będziemy nazywać *polem* (x, y) .

Dla dowolnego y całkowitego rozważmy prostokąt $m \times n$, którego lewym dolnym polem jest pole $(y, 1)$ oraz prostokąt $m \times n$, którego lewym dolnym polem jest pole $(y+1, 1)$. Te dwa prostokąty mają $m-1$ wspólnych kolumn. Ponieważ oba prostokąty zawierają ten sam zestaw liczb, więc liczby w lewej skrajnej kolumnie pierwszego prostokąta są takie same jak liczby w prawej skrajnej kolumnie drugiego prostokąta. To znaczy, że liczby wpisane w pola $(y, 1), (y, 2), \dots, (y, n)$ są takie same jak liczby wpisane w pola $(y+m, 1), (y+m, 2), \dots, (y+m, n)$.

Prowadząc analogiczne rozumowanie dla prostokątów $n \times m$ dowodzimy, że liczby wpisane w pola $(y, 1), (y, 2), \dots, (y, m)$ są takie same jak liczby wpisane w pola $(y+n, 1), (y+n, 2), \dots, (y+n, m)$.

Założmy, że żadna z liczb m, n nie jest dzielnikiem drugiej. Doprowadzimy do sprzeczności. Bez ograniczenia ogólności rozumowania założymy, że $m > n$. Zapiszmy $m = an + b$, gdzie a i b są liczbami całkowitymi i $1 \leq b \leq n-1$. Niech k będzie liczbą wpisaną w pole $(1, 1)$. Korzystając wielokrotnie z poczynionej wcześniej obserwacji widzimy, że liczba k jest również wpisana w któreś z pól $(n+1, 1), (n+1, 2), \dots, (n+1, m)$, w któreś z pól $(2n+1, 1), (2n+1, 2), \dots, (2n+1, m)$, i tak dalej.

Liczba k jest zatem wpisana w któreś z pól $(an+1, 1), (an+1, 2), \dots, (an+1, m)$, a także w któreś z pól $(m, 1), (m, 2), \dots, (m, n)$. Jednakże prostokąt $n \times m$, którego lewym dolnym polem jest pole $(an+1, 1)$ przykrywa oba powyższe zestawy pól — zawiera więc liczbę k dwukrotnie, co daje sprzeczność. Zatem nie istnieje żądane wpisanie liczb gdy żadna z liczb m, n nie jest dzielnikiem drugiej.

Załóżmy teraz, że m dzieli się przez n (gdy n dzieli się przez m rozumowanie jest analogiczne). Wskażemy spełniające warunki zadania przyporządkowanie liczb.

Symbolem $a \bmod b$ będziemy oznaczać resztę z dzielenia liczby a przez b . W pole (x, y) wpisujemy liczbę

$$f(x, y) = ((x - y) \bmod m) \cdot n + (y \bmod n) + 1.$$

Tak określona liczba jest w zbiorze A dla dowolnych x, y . Na rysunku przedstawiono wypełnienie planszy za pomocą powyższego wzoru dla $m = 6$ i $n = 2$.

9	11	1	3	5	7	9	11	1
12	2	4	6	8	10	12	2	4
1	3	5	7	9	11	1	3	5
4	6	8	10	12	2	4	6	8
5	7	9	11	1	3	5	7	9
8	10	12	2	4	6	8	10	12
9	11	1	3	5	7	9	11	1
12	2	4	6	8	10	12	2	4
1	3	5	7	9	11	1	3	5

Zauważmy, że $f(x, y) = f(x', y')$ wtedy i tylko wtedy, gdy zachodzą

równości

$$y \bmod n = y' \bmod n \quad \text{oraz} \quad (x - y) \bmod m = (x' - y') \bmod m.$$

To zaś jest równoważne temu, że n dzieli liczbę $y - y'$ oraz m dzieli liczbę $x - y - (x' - y') = (x - x') - (y - y')$.

Wykażemy, że każdy prostokąt $m \times n$ przykrywa parami różne liczby. Należy pokazać, że jeśli $|x - x'| < m$, $|y - y'| < n$ i $f(x, y) = f(x', y')$, to $x = x'$ i $y = y'$. Na mocy obserwacji poczynionej powyżej, liczba $y - y'$ dzieli się przez n , a liczba $(x - x') - (y - y')$ dzieli się przez m . Jediną liczbą o module mniejszym od n podzielną przez n jest 0 — zatem $y - y' = 0$. Wtedy $(x - x') - (y - y') = x - x'$ jest podzielną przez m liczbą o module mniejszym od m — zatem $x - x' = 0$. Ostatecznie $x = x'$ i $y = y'$.

Teraz wykażemy, że każdy prostokąt $n \times m$ przykrywa parami różne liczby. Należy pokazać, że z warunków $|x - x'| < n$, $|y - y'| < m$ i $f(x, y) = f(x', y')$ wynika, że $x = x'$ i $y = y'$. Analogicznie jak wyżej stwierdzamy, że $y - y'$ dzieli się przez n oraz że $(x - x') - (y - y')$ dzieli się przez m . Liczba m dzieli się przez n , więc n dzieli liczbę $(x - x') - (y - y')$, a skoro n dzieli $y - y'$, to musi też dzielić $x - x'$. Ponieważ $x - x'$ jest podzielną przez n liczbą o module mniejszym od n , więc $x - x' = 0$. Stąd wniosek, że liczba $(x - x') - (y - y')$ jest równa $y' - y$. Jest ona podzielna przez m i ma moduł mniejszy od m , więc $y' - y = 0$. Otrzymaliśmy zatem $x = x'$ i $y = y'$.

5. Rozstrzygnąć, czy istnieje nieskończenie wiele dodatnich liczb całkowitych, których nie można przedstawić w postaci $n^2 + p$, gdzie n jest liczbą całkowitą, a p liczbą pierwszą.

Autor zadania: Paweł Gadziński

Rozwiązanie:

Udowodnimy, że dla dowolnej nieparzystej liczby $a \geq 3$ liczby $\left(\frac{3a+1}{2}\right)^2$ nie można przedstawić w żądanej postaci. To jest dodatnia liczba całkowita, bo licznik ułamka $\frac{3a+1}{2}$ jest parzysty i dodatni. Przypuśćmy nie wprost, że $\left(\frac{3a+1}{2}\right)^2 = n^2 + p$ dla pewnej liczby całkowitej n i pewnej liczby pierwszej p . Zamieniając w razie potrzeby n na $-n$, możemy założyć, że $n \geq 0$. Mamy

$$p = \left(\frac{3a+1}{2}\right)^2 - n^2 = \left(\frac{3a+1}{2} + n\right) \left(\frac{3a+1}{2} - n\right).$$

W powyższym iloczynie pierwszy czynnik jest dodatni, więc drugi też musi być dodatni. Liczba p jest pierwsza, więc powyższa równość może zajść jedynie wtedy, gdy czynniki są równe 1 i p . Ich suma z jednej strony jest równa $p + 1$, a z drugiej $\left(\frac{3a+1}{2} + n\right) + \left(\frac{3a+1}{2} - n\right) = 3a + 1$. W konsekwencji $3a = p$. Otrzymaliśmy sprzeczność, gdyż liczba $3a$ jest złożona, a liczba p — pierwsza.

6. Dany jest czworokąt wypukły $ABCD$ wpisany w okrąg. Przekątne AC i BD przecinają się w punkcie P , przy czym $BP = AD + DC$. Punkt X leży na boku BC , przy czym $BX = AC$. Dowieść, że $2\angle BPX = \angle ADC$.

Autor zadania: Dominik Burek

Rozwiązanie:

Obierzmy na odcinku BP taki punkt Y , że $BY = AD$. Kąty CAD i XBY są równe, bo są to kąty wpisane oparte na tym samym łuku okręgu opisanego na czworokącie $ABCD$. Ponadto $AC = BX$ oraz $AD = BY$. Z cechy przystawiania bok-kąt-bok wynika, że trójkąty ACD i BXY są przystające. W szczególności $CD = XY$. Zauważmy, że

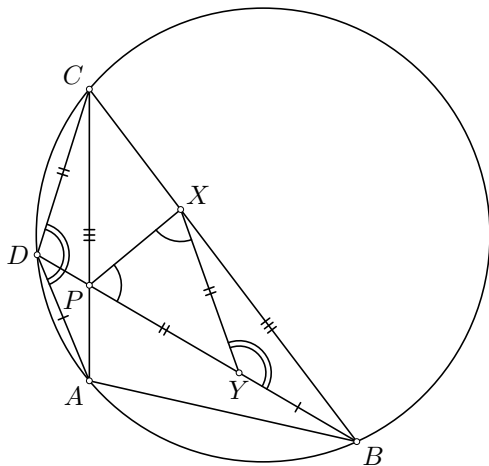
$$PY = BP - BY = AD + DC - AD = CD = XY.$$

W konsekwencji trójkąt PXY jest równoramienny i $\angle YPX = \angle PXY$.

Stąd

$$\angle ADC = \angle BYX = \angle YPX + \angle PXY = 2\angle BPX,$$

co było do udowodnienia.

7. Udowodnić, że dla dowolnych dodatnich liczb rzeczywistych zachodzi nierówność

$$\sqrt{ab^2(b+c)} + \sqrt{bc^2(c+a)} + \sqrt{ca^2(a+b)} \leq \frac{1}{2} \sqrt{(a+b+c)^4 - (a^2+b^2+c^2)^2}.$$

Autor zadania: Piotr Nayar

Rozwiązanie:

Sposób 1. Oznaczmy lewą stronę i prawą stronę dowodzonej nierówności odpowiednio przez L i P . Korzystając ze wzoru

$$(x+y+z)^2 = x^2 + y^2 + z^2 + 2(xy + yz + zx)$$

otrzymujemy $L^2 = A + 2B$, gdzie

$$A = ab^2(b+c) + bc^2(c+a) + ca^2(a+b)$$

oraz

$$B = \sqrt{ab^3c^2(b+c)(c+a)} + \sqrt{bc^3a^2(c+a)(a+b)} + \sqrt{ca^3b^2(a+b)(b+c)}.$$

Mamy też

$$\begin{aligned} P^2 &= \frac{1}{4} \left(((a+b+c)^2)^2 - (a^2+b^2+c^2)^2 \right) \\ &= \frac{1}{4} \left((a+b+c)^2 + (a^2+b^2+c^2) \right) \left((a+b+c)^2 - (a^2+b^2+c^2) \right) \\ &= (a^2+b^2+c^2 + ab+bc+ca)(ab+bc+ca) \\ &= A + C + D, \end{aligned}$$

gdzie

$$C = a^2b(a+b) + b^2c(b+c) + c^2a(c+a)$$

oraz

$$D = abc(b+c) + abc(c+a) + abc(a+b).$$

Wystarczy więc udowodnić, że $2B \leq C + D$. Z nierówności między średnimi geometryczną i arytmetyczną wynika, że

$$\begin{aligned} 2\sqrt{ab^3c^2(b+c)(c+a)} &= 2\sqrt{b^2c(b+c) \cdot abc(c+a)} \leq b^2c(b+c) + abc(c+a), \\ 2\sqrt{bc^3a^2(c+a)(a+b)} &= 2\sqrt{c^2a(c+a) \cdot abc(a+b)} \leq c^2a(c+a) + abc(a+b), \\ 2\sqrt{ca^3b^2(a+b)(b+c)} &= 2\sqrt{a^2b(a+b) \cdot abc(b+c)} \leq a^2b(a+b) + abc(b+c). \end{aligned}$$

Po dodaniu stronami powyższych nierówności otrzymujemy $2B \leq C+D$, co kończy dowód.

Sposób 2. Posłużymy się nierównością Cauchy’ego-Schwarza. Mówi ona, że dla dowolnych dodatnich liczb rzeczywistych $a_1, a_2, \dots, a_n, b_1, b_2, \dots, b_n$ zachodzi nierówność

$$\sqrt{a_1^2 + a_2^2 + \dots + a_n^2} \cdot \sqrt{b_1^2 + b_2^2 + \dots + b_n^2} \geq a_1b_1 + a_2b_2 + \dots + a_nb_n.$$

Przyjmijmy $n = 3$ i połóżmy

$$a_1 = \sqrt{ab}, \quad a_2 = \sqrt{bc}, \quad a_3 = \sqrt{ca},$$

$$b_1 = \sqrt{b(b+c)}, \quad b_2 = \sqrt{c(c+a)}, \quad b_3 = \sqrt{a(a+b)}.$$

Wówczas

$$a_1^2 + a_2^2 + a_3^2 = ab + bc + ca,$$

$$b_1^2 + b_2^2 + b_3^2 = a^2 + b^2 + c^2 + ab + bc + ca,$$

$$a_1b_1 + a_2b_2 + a_3b_3 = \sqrt{ab^2(b+c)} + \sqrt{bc^2(c+a)} + \sqrt{ca^2(a+b)}.$$

Nierówność Cauchy’ego-Schwarza dla powyższego doboru liczb $a_1, a_2, a_3, b_1, b_2, b_3$ wraz z przekształceniem prawej strony dowodzonej nierówności przedstawionym w sposobie pierwszym dowodzi więc tezy zadania.

8. Dany jest okrąg, w którym zaznaczono pewną skończoną liczbę cięciw. Łamaną zamkniętą złożoną z co najmniej trzech parami różnych zaznaczonych cięciw nazwiemy *cyklem*. Łamane uznajemy za takie same wtedy i tylko wtedy, gdy składają się z tego samego zbioru cięciw. Okazało się, że istnieje cykl $\mathcal{C}$ złożony z 2022 cięciw o następującej własności: każdy cykl ma co najmniej jedną wspólną cięciwę z cyklem $\mathcal{C}$. Wyznaczyć największą możliwą liczbę cykli.

Autor zadania: Daniel Goc

Rozwiązanie:

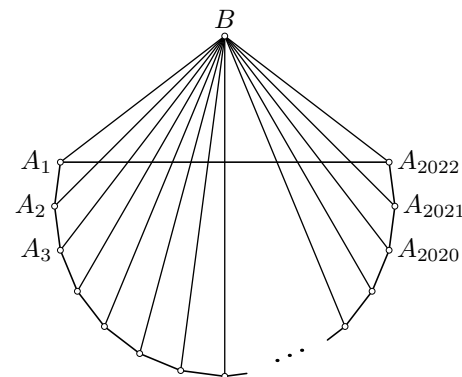
Dla każdego cyklu $\mathcal{A}$ będziemy oznaczać przez $f(\mathcal{A})$ zbiór wspólnych cięciw cykli $\mathcal{A}$ i $\mathcal{C}$. Z warunków zadania wynika, że dla dowolnego cyklu $\mathcal{A}$ zbiór $f(\mathcal{A})$ jest niepusty. Udowodnimy, że jeśli $\mathcal{A}$ i $\mathcal{B}$ są różnymi cyklami, to $f(\mathcal{A}) \neq f(\mathcal{B})$.

Założmy, że $f(\mathcal{A}) = f(\mathcal{B})$ dla pewnych dwóch różnych cykli $\mathcal{A}$ i $\mathcal{B}$. Udowodnimy, że istnieje cykl, który nie ma żadnej wspólnej cięciwy z cyklem $\mathcal{C}$, co da sprzeczność z warunkami zadania. Niech $\mathcal{D}$ będzie zbiorem tych cięciw, które występują w dokładnie jednym spośród cykli $\mathcal{A}$ i $\mathcal{B}$. Zbiór $\mathcal{D}$ jest niepusty, bo cykle $\mathcal{A}$ i $\mathcal{B}$ są różne. Ponadto $\mathcal{D}$ nie zawiera żadnej cięciwy z cyklu $\mathcal{C}$, bo $f(\mathcal{A}) = f(\mathcal{B})$. Zauważmy, że koniec dowolnego odcinka z dowolnego cyklu jest końcem parzyście wielu odcinków z tego cyklu. Wynika stąd, że koniec dowolnej cięciwy jest końcem parzyście wielu odcinków z $\mathcal{D}$ — w szczególności dowolny koniec odcinka z $\mathcal{D}$ jest końcem co najmniej dwóch odcinków z $\mathcal{D}$. Wybierzmy dowolny odcinek ze zbioru $\mathcal{D}$ i oznaczmy jego końce przez A_0 i A_1 . W zbiorze $\mathcal{D}$ istnieje jakiś odcinek o końcu A_1 różny od A_0A_1 . Wybierzmy jeden z takich odcinków i oznaczmy jego drugi koniec przez A_2 . Podobnie rozumując, w $\mathcal{D}$ istnieje odcinek o końcu A_2 różny od A_1A_2 . Wybierzmy dowolny z takich odcinków i oznaczmy jego drugi koniec przez A_3 . Kontynuujemy to rozumowanie do momentu, w którym wybierzemy taki odcinek $A_{i-1}A_i$, że $A_i = A_j$ dla pewnego $j < i$. Wtedy łamana zamknięta $A_jA_{j+1} \dots A_i$ jest cyklem niemającym żadnej wspólnej cięciwy z cyklem $\mathcal{C}$.

Udowodniliśmy więc, że różnym cyklom odpowiadają różne niepuste podzbiory zbioru cięciw tworzących cykl $\mathcal{C}$. Takich podzbiorów jest $2^{2022} - 1$. W takim razie liczba cykli to co najwyżej $2^{2022} - 1$. Pokażemy teraz, że to ograniczenie górne może być osiągnięte.

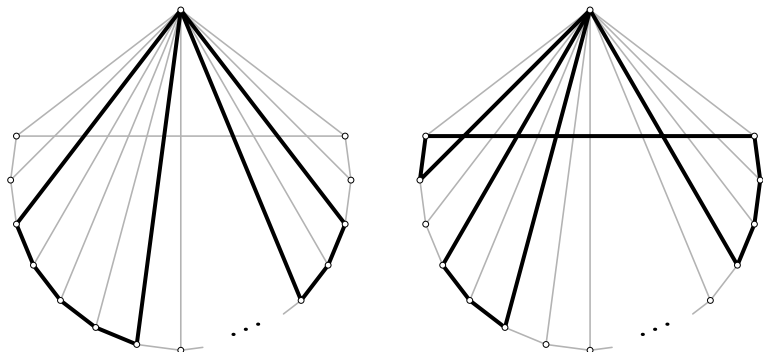
Rozważmy dowolne 2023 punkty $A_1, A_2, \dots, A_{2022}, B$ na okręgu. Narysujmy cięciwy

$$A_1A_2, A_2A_3, \dots, A_{2021}A_{2022}, A_{2022}A_1, BA_1, BA_2, \dots, BA_{2022}.$$

Wówczas cykl $\mathcal{C} = A_1A_2 \dots A_{2022}A_1$ ma własność opisaną w treści zadania.

nia. Pozostaje uzasadnić, że dla każdego niepustego podzbioru $\mathcal{X}$ zbioru cięciw tworzących cykl $\mathcal{C}$ istnieje cykl $\mathcal{A}$ taki, że $f(\mathcal{A}) = \mathcal{X}$.

Jeśli $\mathcal{X}$ składa się ze wszystkich cięciw cyklu $\mathcal{C}$, to $f(\mathcal{C}) = \mathcal{X}$. W przeciwnym razie cięciwy w zbiorze $\mathcal{X}$ tworzą łamane otwarte $\mathcal{L}_1, \mathcal{L}_2, \dots, \mathcal{L}_k$, przy czym końce wszystkich tych łamanych są różne, każda jest postaci $A_i A_{i+1} \dots A_j$ dla pewnych $i < j$, być może poza jedną łamaną, która może być postaci $A_i A_{i+1} \dots A_{2022} A_1 \dots A_j$ dla pewnych $i > j$. Wtedy cykl $\mathcal{A} = B\mathcal{L}_1 B\mathcal{L}_2 B \dots B\mathcal{L}_k B$ spełnia $f(\mathcal{A}) = \mathcal{X}$.